

УДК 556

Хільчевський В.К.¹, Забокрицька М. Р.²

¹ - Київський національний університет імені Тараса Шевченка

² - Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИЙ З'ЇЗД (ОДЕСА – 2017): ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕСПЕКТИВИ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: гідрометеорологічний з'їзд, гідрометеорологічна діяльність

22-23 березня 2017 р. на базі гідрометеорологічного інституту Одеського державного екологічного університету відбулася значна подія в історії гідрометеорологічної галузі України – Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд, який проводився за ініціативою Одеського державного екологічного університету та Українського гідрометеорологічного центру ДСНС України. В роботі з'їзду взяли участь керівники центральних та обласних підрозділів гідрометслужби України, яка входить до складу Державної служби України з надзвичайних ситуацій, представники керівництва ДСНС України, керівники гідрометеорологічних підрозділів Збройних Сил України, науковці НАН України та вищих навчальних закладів, зарубіжні гості з 8 країн.

Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд проходив у дні міжнародних гідрометеорологічних свят – Всесвітнього Дня водних ресурсів (22 березня) та Всесвітнього метеорологічного Дня (23 березня), які було започатковано ООН відповідно у 1993 р. та 1961 р.

Понад 150 делегатів з'їзду обговорювали основні наукові, прикладні та виробничі проблеми у сфері гідрометеорологічної безпеки України, забезпечення сталого економічного та соціального розвитку України в умовах змін клімату, які все відчутніше впливають на добробут людей та економіку України, а також проблеми гідрометеорологічної освіти.

Програма з'їзду за тематикою охоплювала такі основні напрями: методологічні проблеми розвитку гідрометеорології як складової наук про Землю; організаційні проблеми у сфері гідрометеорологічної діяльності; шляхи забезпечення гідрометеорологічної безпеки держави; роль гідрометеорології у вирішенні проблем загальнодержавного та регіонального розвитку, а також адаптації до змін клімату, що відбуваються; сучасні методи і технології гідрометеорологічних досліджень; інноваційні точки росту гідрометеорології; гідрометеорологічна освіта в Україні: проблеми та перспективи.

Робота з'їзду відбувалася у пленарному режимі, стендових сесіях та у профільних секціях (фото 1-8) за такими напрямками: метеорологія; кліматологія; агрометеорологія; гідрологія; океанологія; гідрометеорологічна освіта.

Від кафедри гідрології та гідроекології Київського національного університету імені Тараса Шевченка у роботі з'їзду взяли участь завідувач кафедри, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України В.К. Хільчевський, доктор географічних наук, професор В.В. Гребінь, кандидат географічних наук, асистент О.С. Коноваленко, кандидат географічних наук,

Фото 1. Спільне фото учасників Першого Всеукраїнського Гідрометеорологічного з'їзду, м. Одеса, 22.03.2017 р.

Фото 2. Секція гідрології Першого Всеукраїнського Гідрометеорологічного з'їзду, м. Одеса, 23.03.2017 р. (зліва: 1 ряд, 2-й - В.К. Хільчевський; 2-й ряд, 1-а – В.А. Овчарук, 2-а – В.М. Бойко, 3-й – Є.Д. Гопченко, 4-а – Ж.Р. Шакірзанова; 3-й ряд, 2-й – В.В. Гребінь)

Фото 3. Співголови оргкомітету з'їзду: директор Укргідрометцентру М.І. Кульбіда (ліворуч) та ректор ОДЕКУ, проф. С.М. Степаненко

Фото 4. Співголова секції гідрології проф. В.К. Хільчевський із доц. М.Р. Забокрицькою

Фото 5. Виступ В.К. Хільчевського перед студентами ОДЕКУ з нагоди Всесвітнього Дня водних ресурсів

Фото 6. Співголови секції гідрології – проф. Є.Д. Гопченко (ліворуч) та проф. В.В. Гребінь

Фото 7. В кулуарах з'їзду (1-й ряд, зліва): В.А. Овчарук, В.К. Хільчевський, В.М.Шпиг

Фото 8. В кулуарах з'їзду: В.К. Хільчевський, Ж.Р. Шакірманова, В.М. Бойко

науковий співробітник І.В. Купріков, аспірантка В.В. Жовнір. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк) представляла кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії географічного факультету М.Р. Забокрицька.

На пленарному засіданні Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду від групи співавторів з чотирьох університетів виступив професор В.К. Хільчевський з доповіддю «Досягнення університетської гідрологічної науки в Україні та перспективи її подальшого розвитку». Авторський колектив пленарної доповіді: Хільчевський В.К., Гопченко Є.Д., Лобода Н.С., Ободовський О.Г., Гребінь В.В., Шакірманова Ж.Р., Ющенко Ю.С., Шерстюк В.А., Овчарук В.А. (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Одеський державний екологічний університет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара) [1].

Під час роботи з'їзду також було створено всеукраїнську громадську організацію «Українське метеорологічне та гідрологічне товариство» з перспективою вступу до Європейського метеорологічного товариства. Головою товариства було обрано ректора Одеського державного екологічного університету, доктора фізико-математичних наук, професора С.М. Степаненка. До президії товариства обрано представників Київського національного університету імені Тараса Шевченка - завідувача кафедри метеорології та кліматології професор С.І. Сніжка та професора кафедри гідрології та гідроекології В.В. Гребеня.

З'їзд прийняв розгорнуте рішення, яке має стати важливим орієнтиром на найближчі п'ять років розвитку гідрометеорологічної галузі та вищої гідрометеорологічної освіти України.

Нижче наведено *основні позиції з рішення Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду*.

Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд відзначає все зростаючу стратегічну роль гідрометеорології в цілому та окремих її ланок, у т.ч. оперативних, наукових та освітніх структур у забезпеченні гідрометеорологічної безпеки країни, захищеності населення, державних інститутів, суб'єктів бізнесу та економіки в цілому від несприятливого впливу погоди та змін клімату, що відбуваються.

З огляду на зазначене, Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд констатує, що непродумані адміністративні реформи 2011 р., зокрема, ліквідація самостійного органу державного управління у сфері гідрометеорології (Держгідромету) [2], та хронічне недофінансування галузі призвели до втрати українською гідрометеорологічною службою провідних позицій у світовому рейтингу гідрометеорології, її суттєвому відставанню у технічному переоснащенні, що здійснюється швидкими темпами у більшості країн світу. Наукові та технологічні успіхи в області метеорології, кліматології, гідрології, агрометеорології, океанології, гідрографії та суміжних напрямках надають можливість підняти на якісно новий рівень гідрометеорологічне обслуговування як населення, так й галузей економіки. В той же час, на всіх рівнях (від державного до пересічного громадянина) швидко зростає попит на якісну гідрометеорологічну інформацію (метеорологічну, кліматологічну, агрометеорологічну, гідрологічну, океанологічну та гідрографічну), підвищується значимість і роль гідрометеорології у житті суспільства у зв'язку з новими викликами та загрозами, пов'язаними в першу чергу із змінами клімату, що відбуваються на території України.

У зв'язку з вищезазначеним з'їзд звертається до центральних органів виконавчої влади, Верховної Ради України з наполегливою пропозицією щодо поновлення статусу гідрометеорологічної служби (агентства) як центрального

органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується Кабінетом Міністрів України.

Продовження згаданих негативних тенденцій неминуче суттєво вплине на стан гідрометеорологічного забезпечення, а також може мати негативні міжнародні наслідки.

У зв'язку з цим з'їзд звертається до Міністерства освіти і науки України, Кабінету Міністрів України з пропозицією поновити окрему спеціальність «Гідрометеорологія» в Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», і переглянути умови праці та суттєво збільшити фінансування технічного переозброєння галузі, яка забезпечує гідрометеорологічну безпеку країни.

Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд вважає головними напрямками гідрометеорологічної діяльності у найближчій та середньостроковій перспективі такі:

- створення центрального органу державної виконавчої влади з питань гідрометеорології та моніторингу природного середовища;

- розвиток державної мережі спостережень на основі докорінного технічного переобладнання;

- розвиток базових технологій збору, опрацювання, архівації, зберігання та використання даних про стан атмосфери, гідросфери, кріосфери та поверхневого шару ґрунту на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

- створення на основі застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій єдиного електронного Національного банку даних гідрометеорологічних спостережень, забезпечення доступу до цієї інформації науковців, дослідників, студентів, які працюють і навчаються за різними напрямками гідрометеорології;

- розвиток за допомогою міжнародного співробітництва та кооперації сучасних технологій прогнозування стану природного навколишнього середовища та його забруднення;

- пріоритетний розвиток інформаційного обслуговування всіх категорій споживачів, активну участь у розбудові Глобальної рамкової основи для кліматичного обслуговування під егідою ВМО;

- впровадження системи кліматичного обслуговування населення та економіки України в умовах адаптації до змін клімату, що відбуваються;

- розвиток та впровадження сучасних методів економічної оцінки гідрометеорологічної інформації та гідрометеорологічного забезпечення розвитку економіки України;

- розвиток наукових досліджень у зазначених вище пріоритетних напрямках гідрометеорологічної діяльності;

- підготовка та підвищення кваліфікації працівників гідрометеорологічних підрозділів у відповідності до стандартів ВМО;

- розвиток міжнародного співробітництва через робочі органи ВМО, спільні наукові та освітні міжнародні проекти, участь у роботі Європейського метеорологічного товариства;

- розвиток всебічного діалогу між гідрометеорологічною спільнотою та органами влади, в тому числі через органи громадянського суспільства, одним з яких повинно стати Українське метеорологічне та гідрологічне товариство;

- роз'яснення все зростаючої важливості врахування оперативної, наукової та іншої гідрометеорологічної (в т.ч. кліматичної) інформації у практичній діяльності органів влади, бізнесу та окремих громадян.

Далі у рішенні Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду перераховуються пріоритетні завдання у сферах: *метеорології та кліматології; агрометеорології*. Пріоритетні завдання у сфері гідрології, океанології та гідрометеорологічної освіти викладаємо повністю.

Пріоритетними завданнями у сфері гідрології з'їзд вважає:

- впровадження положень Водної рамкової директиви ЄС (2000/60/ЄС), в тому числі розробка нового каталогу водних об'єктів України, нормативів якості води та управління водними ресурсами;

- створення шкали небезпечних гідрологічних явищ при затопленнях територій в басейнах річок України відповідно Водної паводкової директиви ЄС (2007/60/ЄС);

- розробка методів оцінки та прогнозу наслідків антропогенного впливу на водні ресурси в умовах змін клімату, та розвитку методів довгострокових прогнозів гідрологічних характеристик;

- подальший розвиток теоретичної і прикладної гідрологічної науки, пов'язаний з розробкою та вирішенням на державному рівні питання прийняття нормативних документів щодо проектування, будівництва і експлуатації гідротехнічних споруд в країні;

- поглибленого вирішення проблем оцінки зміни гідрологічного режиму водних об'єктів України та довгострокового прогнозу кількісних характеристик водних ресурсів країни у зв'язку з суттєвими коливаннями кліматичних умов, що відбуваються протягом останніх десятиріч;

- розвиток співпраці українських гідрологів з міжнародними інституціями над спільними науковими проектами з метою впровадження міжнародних стандартів гідрологічних досліджень;

- оснащення мережі сучасними приладами та обладнанням для регулярного гідрологічного і гідрохімічного моніторингу.

Пріоритетними завданнями у сфері океанології з'їзд вважає:

- Розробка та впровадження довгострокової Національної програми наукових досліджень та інтегрованого комплексного моніторингу стану екосистем Чорного і Азовського морів для забезпечення впровадження Рамкової Директиви ЄС про морську стратегію та Водної рамкової директиви ЄС.

- Модернізація матеріально-технічної бази та розвиток системи гідрометеорологічного моніторингу в Азово-Чорноморського басейні. Технічне переоснащення морських гідрометеорологічних станцій. Забезпечення проведення систематичного моніторингу мінливості метеорологічних і океанологічних характеристик у відкритих районах шельфової зони морів. Впровадження сучасних методів і засобів дистанційного моніторингу мінливості гідрометеорологічних параметрів в морських районах України.

- Розробка та впровадження сучасних технологій моделювання і прогнозування стану морського середовища акваторії української частини Азово-Чорноморського басейну, зокрема, складових сучасної національної системи морських прогнозів в Україні. Створення Національного центру морських прогнозів на базі Гідрометцентру Чорного та Азовського морів із науковим та науково-методичним забезпеченням установ Національної академії наук України та фахових ВНЗ.

- Створення наукового підґрунтя, науково-методичного забезпечення для запровадження системи комплексного управління прибережною зоною моря, гідроекологічним станом та водними ресурсами лиманів Чорного та Азовського морів, перспективного просторового планування розвитку прибережної зони моря.

- Оцінка впливу змін клімату, що відбулися та очікуються у XXI ст. на характеристики гідрометеорологічного режиму та природні ресурси морів і лиманних систем України.

- Підготовка кадрового науково-технічного потенціалу для забезпечення розвитку морських гідрометеорологічних досліджень з урахуванням сучасних вимог. Зокрема: (1) створення умов для підготовки висококваліфікованого кадрового потенціалу в галузі гідрометеорологічного забезпечення діяльності різних галузей морського господарства України у відповідності зі стандартами Всесвітньої метеорологічної організації, Міжнародної океанографічної комісії, Міжнародної гідрографічної організації; (2) забезпечення на державному рівні оновлення матеріально-технічної бази ВНЗ, які готують фахівців для гідрометеорологічного забезпечення різних напрямків морського природокористування – океанографії, гідрографії, морської метеорології; оснащення навчально-наукових лабораторій сучасним обладнанням, приладами для здійснення гідрометеорологічного моніторингу стану довкілля, зокрема, польових морських досліджень; (3) інтеграція наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ і наукових установ Національної академії наук України у галузі морської гідрометеорології.

- Розвиток за державною підтримкою міжнародного співробітництва у сфері океанографічних досліджень, охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів.

- Розвиток інформаційно-ресурсної діяльності у сфері океанології. Створення єдиної Національної бази архівних даних гідрометеорологічних морських спостережень у Чорному та Азовському морях з відкритим доступом до її використання студентами, аспірантами, науковцями. Державна підтримка видання міжнародних і національних фахових періодичних та монографічних видань у галузі океанології, гідрографії, морської метеорології.

Пріоритетними завданнями у сфері гідрометеорологічної освіти, в т.ч. підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців, з'їзд вважає:

- Поновлення у переліку спеціальностей окремої спеціальності «Гідрометеорологія», що забезпечить дотримання міжнародних стандартів професійної підготовки фахівців-гідрометеорологів;

- Перегляд кваліфікаційних вимог до персоналу оперативних гідрометеорологічних підрозділів у відповідності до нових технологій збору, опрацювання та аналізу інформації, прогнозу гідрометеорологічного стану, а також нових завдань по гідрометеорологічному, в т.ч. кліматичному обслуговуванню;

- Впровадження інноваційних методів, зокрема дистанційних, з метою вдосконалення та розширення ефективності гідрометеорологічної освіти;

- Створення нових освітніх програм у відповідності до кваліфікаційних вимог Всесвітньої метеорологічної організації та національної гідрометеорологічної служби у тісній співпраці з працівниками оперативних гідрометеорологічних підрозділів;

- Інтеграцію наукових досліджень та навчального процесу, а також їх інтеграцію у міжнародні наукові та освітні програми (проекти);

- Створення національного міжгалузевого центру професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців на базі Одеського державного екологічного університету та Українського гідрометеорологічного центру;

- Створення регіонального центру Всесвітньої метеорологічної організації з підготовки фахівців на базі Одеського державного екологічного університету та гідрометеорологічних технікумів в Харкові та Херсоні з метою забезпечення регіональних потреб у підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері гідрометеорології;

- Систематичне підвищення кваліфікації фахівців національної гідрометеорологічної служби, наукових установ та навчальних закладів з використанням можливостей Всесвітньої метеорологічної організації.

Висновки

1). Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний з'їзд, який відбувся 22-23 березня 2017 р. в Одесі, стане важливою віхою в історії гідрометеорологічної діяльності в Україні – в практиці, науці, підготовці фахівців у вищих навчальних закладах.

2). Рішення з'їзду має привернути увагу органів державної влади до проблем у гідрометеорологічній діяльності, оскільки підвищується значимість і роль гідрометеорології у житті суспільства у зв'язку з новими викликами та загрозами, пов'язаними в першу чергу із змінами клімату, що відбуваються на території України.

3). «Українське метеорологічне та гідрологічне товариство», утворене на Першому Всеукраїнському гідрометеорологічному з'їзді, має сприяти консолідації представників гідрометеорологічної справи, актуалізації гідрометеорологічної діяльності в середині країни та розширенню зв'язків з європейськими та міжнародними профільними структурами через входження у Європейське метеорологічне товариство.

Список літератури

1. Тези доповідей Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного з'їзду з міжнародною участю: 22 - 23 березня 2017 р., м. Одеса. – Одеса: ТЕС, 2017. – 316 с. 2. Хильчевський В.К. Національній гідрометеорологічній службі в Україні – 95 років: хронологія змін / В.К. Хильчевський, В.І. Осадчий // Наукові праці Українського гідрометеорологічного інституту (УкрНДГМІ). – 2016. – Вип. 269. – С. 173-183.

Перший Всеукраїнський гідрометеорологічний зїзд (Одеса – 2017): пріоритети та перспективи гідрометеорологічної діяльності

Хильчевський В.К., Забокрицька М.Р.

Наведено інформацію про роботу Першого Всеукраїнського гідрометеорологічного зїзду, який відбувся 22-23 березня 2017 р. в Одесі. Викладено рішення зїзду з повною характеристикою пріоритетних завдань у сфері гідрології, океанології та гідрометеорологічної освіти.

Ключові слова: гідрометеорологічний зїзд, гідрометеорологічна діяльність

Первый Всеукраинский гидрометеорологический съезд (Одесса – 2017): приоритеты и перспективы гидрометеорологической деятельности

Хильчевский В.К., Забокрицкая М.Р.

Приведена інформація о работе Первого Всеукраинского гидрометеорологического съезда, который состоялся 22-23 марта в 2017 г. в Одессе. Изложены решения съезда с полной характеристикой приоритетных заданий в сфере гидрологии, океанологии и гидрометеорологического образования.

Ключевые слова: гидрометеорологический съезд, гидрометеорологическая деятельность.

First Ukrainian hydrometeorological congress (Odessa, 2017): priorities and prospects of the hydrometeorological activity

Khilchevskiy V., Zabokrytska M.

The information about the First Ukrainian hydrometeorological congress which was held 22-23 March, 2017 in Odessa. Expounded the solution of congress with a full description of the priorities in the hydrology, oceanology and hydrometeorological education.

Keywords: hydrometeorological congress, hydrometeorological activity.

Надійшла до редколегії 03.04.2017